

ЗАУВАГИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПРЕДМЕТУ ФІЛОСОФІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Надзвичайно динамічні процеси глобалізації зумовлюють швидкі зміни в усіх сферах сучасного українського соціуму; насамперед – це трансформації у сфері цінностей та соціальних інституцій, зокрема – у сфері освіти. Філософія як навчальна дисципліна також переживає процеси модернізації, іноді – зазнаючи болючих розчарувань. Можемо констатувати так званий «запитальний статус» сучасної філософії: з одного боку, філософія завжди була джерелом віковичних запитань, з іншого боку – постійно постають питання, якою має бути сама філософія, яка її роль в цьому надзвичайно складному та стрімкому сучасному світі? В останній третині ХХ ст. відбувається реабілітація практичної філософії, яку визначають по-різному, але ключові її аспекти – це філософія техніки, філософія науки, соціальна філософія, а головний стрижневий момент – етика як складова практичної філософії.

Зрозуміло, що філософія повинна досить гнучко реагувати на потреби часу, можливо, навіть більш швидко та адекватно, аніж усі інші навчальні дисципліни. Адже філософія повинна вказати, як має бути, спрямовувати на вироблення ідеалів, або практично – на те, що потрібно зробити сьогодні, бо завтра вже буде пізно. Здійснений комунікативний та прагматичний поворот у філософії змальовує нове проблемне поле, акцентує увагу на нових питаннях, адже нова епоха принесла з собою і нові проблеми та загрози. Початок ХХІ ст. актуалізує, зокрема, проблеми ноосфери (як взаємодії природи, біосфери та людського розуму), глобальності світу, футурології та ін. Усі ці проблеми мають характер універсального, загального значення, що знову приводить до значимості, необхідності філософії у сучасному світі. На думку С.Б. Кримського, проблематику сучасної філософії можна охарактеризувати за допомогою міфу про Тезея та нитку Аріадни, завдяки якій герою вдалось вийти з лабіриту чудовиська. Отже, якщо у XVII–XIX ст. філософію цікавила «нитка Аріадни», тобто метод руху в лабіринті, то нині філософію цікавить сама Аріадна, інакше кажучи, проблема людини. Людина – універсальна істота, яка поєднує в собі одночасно природу й суспільство. Приблизно таким чином філософія, розпочавши зараз займатися загальними проблемами людинознавства, позначає й досліджує стратегічні напрями смислу людського буття. За С.Б.Кримським, філософія була й залишається дисципліною, котра вирішує на шляхах пошуку загального **три основні питання:**

- перше: як жити, не знищуючи природу;
- друге: як жити, не знищуючи саму себе;
- третє: як жити, не знищуючи історію, тобто свої традиції, коріння буття та своє минуле.

Перераховані три фундаментальні питання й визначають сьогодні основні напрями досліджень. Це проблема *екології* (збереження навколишнього середовища), проблема *духовності* (побудова світу особистості) та *проблема культури* (збереження історичних цінностей). Ці напрями найбільш інтенсивно розробляються у сучасних філософських дослідженнях. У прив'язці до ситуації людини постають і такі специфічні проблеми, на яких раніше філософія не зосереджувалась, а саме – проблеми, що стосуються Іншого – іншого суб'єкта, іншої особистості, іншої цивілізації. Зараз надзвичайно актуальними є проблеми толерантності, солідарності, довіри, розуміння Іншого не як ворога, а як партнера. Тобто проблема суб'єкта, з яким ми шукаємо зв'язок, є однією з ключових проблем сьогодення у різноманітних її вимірах. Досить значною постає також теорія комунікації, теорія спілкування і зв'язків між людьми, особливо у ситуації тривожного очікування, зумовленого численними кризовими явищами сучасного глобального світу.

Все це визначає зміну горизонтів відповідальності в напрямку розробки етики спільної, або колективної відповідальності. На думку Г. Йонаса, нові види і масштаби діяльності вимагають відповідної їй етики передбачення і відповідальності, яка є так само новою, як і можливості, якими вона повинна перейматись. Отже, філософія в сучасному глобалізованому світі отримує як нові перспективи, так і нові загрози, але ключове завдання філософії має концептуально зосереджуватись навколо ідей забезпечення рівноваги людини з навколишнім середовищем, з собою, з власною культурною традицією.

П. В. Кретов
ЧНУ ім. Б.Хмельницького

ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКА ДЕСКРИПЦІЯ ТА ЕКЗИСТЕНЦІАЛИ ОСОБИСТІСНОГО ФІЛОСОФСТВУВАННЯ: ФЕНОМЕН КОРЕЛЯЦІЇ

Наразі загальним місцем у науковій літературі стали міркування, які констатують кризу світоглядних засад, ціннісних установок та мотиваційних орієнтацій в сучасній філософській картині світу. Атомізація напрямків філософських та наукових досліджень, підкреслена селективність проблематизації наявних горизонтів смислів (Е. Гуссерль) є симптоматично ілюстративними щодо ситуації тотальної невизначеності (можливо, неефективного плюралізму або ж пізнавальної розгубленості чи то пак кризи аксіоматичних підстав філософствування), сказати б, фідеїстичного контексту процесу трансцендентального запитування (І. Кант) про себе, про світ, про Творця та процес творіння. Може видаватися дещо педальованою така акцентуація саме сакральної проблематики, але вона є нерозривно пов'язаною з вищезгаданими проявами кризи в сучасній філософії, які можна було б наважитися мета-